

RESPUBLIKAMIZDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ORQALI BANDLIKNI OSHIRISH

Norboyeva Dilnoza Darvishaliyevna

Jizzax politexnika instituti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası o'qituvchisi

Saparboyeva Madina

Jizzax politexnika instituti 531-22 guruh, 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada innovatsion tadbirkorlik sohasini rivojlantirish orqali aholining ish bilan bandligini oshirish yo'nalishlari tadqiq etilgan. Innovatsion faoliyatni shaxsiy tadbirkor sifatida amalga oshirishning afzalliklari va kamchiliklari yoritib berilgan, shu asosida muallifning taklif va tavsiyalari ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, ish bilan bandlik, mehnat munosabatlari, aholi daromadi va farovonligi, innovatsion salohiyat.

Innovatsion iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning jadal va samarali rivojlanishi evaziga mikroiqtisodiyotda ro'y berayotgan o'zgarishlarga asoslanib, individual inson kapitalining birlamchi asosini ishchi kuchi emas, balki inson unumli qobiliyatlari tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti "Bugun biz davlat va jamiyat xayotining barcha sohalarini tubdan yangilashga qaratilgan innovatsion rivojlanish yo'liga o'tmoqdamiz. Bu bejiz emas, albatta.

Yangi fikr, yangi g'oyaga, innovatsiyaga tayangan davlat yutadi. Innovatsiya - bu, kelajak degani. Biz buyuk kelajagimizni barpo etishni bugundan boshlaydigan bo'lsak, uni aynan innovatsion g'oyalar, innovatsion yondashuv asosida boshlashimiz kerak". Binobarin, bozor iqtisodiyotini rivojlantirishning, aniqrog'i tadbirkorlik faoliyatining asosiy lokomotivi - bu, innovatsion tadbirkorlikdir.

Dunyoning bir qator rivojlangan mamlakatlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda mehnat munosabatlari tajribasini o'rganish natijasida mamlakatimizda ham quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi:

- korxonalar va tashkilotlarda kasbiy o'sish, martaba, kasbiy tayyorgarlik, raqobat borasida munosabatlarning qo'llab-quvvatlanishi;
- innovatsion tadbirkorlikni iqtisodiyotning turli sohalarida tashkil etilishi mehnatga layoqatli aholi orasida bandlik darajasining oshishi;
- korxonalar va tashkilotlarda bo'sh ish o'rinlari banki va yuqori malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojlarni rag'batlantiruvchi axborotlar bazasining shakllanishi.

Milliy iqtisodiyotning rivojlanishi sharoitida innovatsion salohiyatni faol turdagi takror ishlab chiqarish manbaiga aylantirish uchun ish bilan bandlik va mehnatga layoqatli aholining ijtimoiy ishlab chiqarishdagi ishtirokini ta'minlash muhim hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida 2022 yilda yakka tartibdagi tadbirkorlar soni 238,5 mingni tashkil qilib, bu ko'rsatkich o'tgan yilga nisbatan 9,4 % ga oshib borganligini ko'rish mumkin.

Jami tadbirkorlarning 41,6 % ayollar hisobiga to'g'ri keladi. Sohalar bo'yicha o'sish ko'rsatkichi hunarmandchilik (19,3 %), chakana savdo (9,2 %), maishiy xizmat ko'rsatish (8,3 %), boshqa faoliyat turlarida (7 %) ni tashkil qilgan.[2]. Shuningdek, O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini ta'minlash va daromadini oshirish uchun kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohalarida innovatsion, noan'anaviy ish joylarini ko'paytirish mehnat bozorini barqarorlashtirish imkoniyatlarini yanada keygaytiradi.

Shuningdek, innovatsion tadbirkorlik faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari va unda bandlikka e'tibor qaratishni lozim deb hisoblaymiz, zero aholi turmush tarzining yaxshilanishiva daromadlarining oshishiga olib keladi. Akademik Q.X. Abdurahmonov fikricha innovatsion tadbirkorlik mehnat munosabatlarining zamonaviy shakli bo'lib, ham aksiyadorlik jamiyati miqyosida, ham kichik korxonada shaxsiy tadbirkor sifatida amalga oshirilishi mumkin.

Jumladan, innovatsion tadbirkorlik faoliyatini kichik tuzilma - kichik innovatsion korxonasi sifatida amalga oshirishning o'z afzalliklari va kamchiliklari mavjud, innovatsion faoliyatni shaxsiy tadbirkor sifatida amalga oshirishning afzalliklari va kamchiliklari guruhlanadi.

Innovatsion faoliyatni shaxsiy tadbirkor sifatida amalga oshirishning afzalliklari va kamchiliklari

Innovatsion faoliyatni shaxsiy tadbirkor sifatida amalga oshirishning afzalliklari

- Biznesni tashkil etishda davlat tomonidan ro'yxatga olishning yengilligi
- Bankda hisob varaqni ochish tezkorligi
- Soliqqa tortishning soddalashtirilgan tartibi va soliq stavkalarining pastligi
- Tashqi moliyalashtirish manbalarini topishning murakkabligi
- Hisobotlarning soddaligi
- Biznesni yuritishda mustaqillik va yuksak
- samaradorlikka erishish uchun motivatsiyaning kuchliligi

Innovatsion faoliyatni shaxsiy tadbirkor sifatida amalga oshirishning kamchiliklari

- Moliya-xo'jalik, innovatsion va boshqaruv funksiyalarining qo'shib olib borilishi
- Shaxsiy tadbirkorlikni amalga oshirishda kredit olish uchun garov masalasi murakkabligi

- Tashqi moliyalashtirish manbalarini topishning murakkabligi
- Ishlab chiqarilgan innovatsion mahsulot uchun mijoz topishning qiyinligi
- Majburiyatlar bo'yicha to'liq shaxsiy ma'suliyat
- KBXTda ish bilan bandlikning zamonaviy shakllarini tadbiq etish imkoniyatlaridan to'liq foydalanmaslik.

Iqtisodiy, ijtimoiy, migratsion, demografik, munosabatlar ayollarning ish bilan bandligi samaradorligini oshirishda gender tengligi darajasida o'rganilishi lozimki, bu jarayon ularning nafaqat ijtimoiy ishlab chiqarishda ish bilan bandligi balki, ularning oilaviy yumushlar va farzandlar tarbiyasi bilan mashg'ulligini uyg'un tarzda olib borishlariga sharoitlar yaratish kerak.

Makroiqtisodiy o'zgarishlarning asosiy belgilaridan biri yangi ish joylarini tashkil etish bo'lib ishsizlik darajasini kamaytirish, birinchi navbatda, ish kuchi taklifidan kelib chiqqan holda yangi ish joylari yaratishga bog'liqdir. Mamlakatda yangi ish o'rinlari yaratishning o'ziga xos tizimi yaratilgan bo'lib yangi ish o'rinlari investitsiya dasturlari, mahalliyashtirish, ishlab chiqarishni modernizatsiyalash va texnologik qayta jihozlash tarmoq dasturlari, kasanachilikni rivojlantirish hisobiga yaratilmoqda.

Ayollar va erkaklarning kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda ish bilan bandligi o'ziga xos xususiyatlar bilan farqlanadi, jumladan, erkaklar mazkur faoliyatni sanoat, qurilish, savdo, xizmat ko'rsatishda maqbul bo'lgan tarmoq deb hisoblasalar, ayollar xizmat ko'rsatish, savdo, yengil sanoat, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash tarmoqlarini afzal ko'radilar. Qishloq joylarida esa ayollar mazkur sohalarida ko'proq kasanachilikni ma'qul deb hisoblaydilar va bu borada ularni yaqin do'stlari, turmush o'rtog'i, oila, ayollar uyushmalari qo'llab-quvvatlaydilar.

Ayollarga mos ish o'rinlarini ishlab chiqarishning kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohalarida yaratish yuqori unumdorlikni ta'minlaydi.

Bundan kelib chiqqan holda e'tirof etish kerakki, ayollarning ayniqsa, mehnat bozoriga birinchi bor kirib kelayotgan qizlarning mutaxassisligi bo'yicha ishga joylashtirishda real va moliyaviy sektorlar bo'yicha ish bilan bandligini ta'minlashning aniq tartiblarni belgilash orqali ularning o'z ish o'rinlaridagi qo'nimlilikini ta'minlash hamda bu borada ish beruvchilar, nodavlat notijorat tashkilotlari ma'sulligini oshirish, mehnatni tashkil qilish va boshqarishning aynan

ayollar manfaatiga qaratilgan mexanizmlarni takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Respublikada oilaviy tadbirkorlik ayollarning ish bilan bandligini iqtisodiy tartibga solishda muhim imkoniyatlardan biri hisoblanadi. Ayollar tadbirkorligi, ayniqsa oilaviy tadbirkorligini rivojlantirish uchun quyidagi samarali mexanizmlarni tatbiq etish lozim. Innovatsion tadbirkorlikni iqtisodiy qo'llab-quvvatlash to'g'risida me'yoriy-qonuniy hujjatlarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish, tijorat banklari,

sug'urta, lizing va boshqa moliyaviy tashkilotlar tomonidan imtiyozli kreditlar ajratish hamda xizmatlar ko'rsatishni yanada takomillashtirish, qayta ishlash sanoati, xizmat ko'rsatish sohalarida ayollar uchun tadbirkorlik ish joylarini yaratish, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida ularning oilaviy tadbirkorligi uchun iqtisodiy imtiyozlar taqdim etish.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoev SH.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2017 yil 29 dekabrda Oliy majlisga murojaatnomasi. -T: "O'zbekiston", 2018.- 80 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika Agentligi ma'lumotlari. [https://www Stat.uz](https://www.Stat.uz).
3. Norboyeva, D. D. (2023). ZAMONAVIY SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI BOSHQARISH. Educational Research in Universal Sciences, 2(8), 167-171.
4. Норбоева, Д. Д. (2023). ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИДА УРБАНИЗАЦИЯ ВА ДЕМОГРАФИК ЖАРАЁНЛАРИНИГ МЕҲНАТ БОЗОРИГА ТАЪСИРИ. Educational Research in Universal Sciences, 2(8), 156-162.
5. Norbayeva, D. D. (2023). MENEJMENTDA BOSHQARUV USLUBINI JORIY ETISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTDAN FOYDALANISH AHAMIYATI. Educational Research in Universal Sciences, 2(8), 163-166.
6. Darvishaliyevna, N. D. (2023). INNOVATION RIVOJLANISH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI BOSHQARISH. BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(1), 62-66.
7. Darvishaliyevna, N. D. (2023). BOSHQARUV USLUBLARINI TATBIQ ETISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTDAN FOYDALANISH ZARURATI. BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(5), 21-25.
8. Darvishaliyevna, N. D. (2023). MAMLAKATIMIZDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH HAMDA YANGI ISH JOYLARINI YARATISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA. BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(5), 68-72.
9. Darvishaliyevna, N. D. (2019). Indo–Asian Journal of Multidisciplinary Research (IAJMR).
10. Darvishaliyevna, N. D. (2021). PRODUCT QUALITY MANAGEMENT IN THE ENTERPRISE. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(12), 168-170.
11. Норбоева, Д. (2019). КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ. Экономика и социум, (9 (64)), 208-210.
12. Норбоева, Д. Д. (2019). МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СФЕРЕ. Экономика и социум, (9 (64)), 204-207.
13. Darvishaliyevna, N. D. (2024). Corporate Position, Risk and Brand in Achieving Financial-Economic Stability. Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 3(4), 613-619.